

Teine ülevenemaaline folkloristide kongress Moskvas

1.–5. veebruarini korraldas Riiklik Vene Folkloori Keskus (Государственный республиканский центр русского фольклора) Moskvas teise ülevenemaalise folkloristide kongressi. Riiklik Vene Folkloori Keskus asutati 1990. aastal (direktor Anatoli Kargin) ja see kuulub kultuuriministeeriumi alluvusse. Siin on ühitatud teadustöö, folkloori kogumine ja säilitamine, õpetamine, populariseerimine ja publitseerimine. Koostatakse monumentaalväljaandeid, antoloogiad, artiklikogumikke, keskuse initsiatiivil ilmuvad teaduslikud ja populaarteaduslikud perioodilised väljaanded, sealhulgas üks vanemaid vene folklooriajakirju *Živaja Starina* (*Живая старина*), mida varem anti välja Peterburis.

Esimene folkloorikeskuse korraldatud kongress toimus täpselt neli aastat tagasi, 2006. aasta veebruari algul ning oli osalejate hinnangul Vene folklooriuurimise edendamisel märgilise tähendusega. Selle ettekannete põhjal ilmus neli mahukat artiklikogumikku pealkirjaga *Первый Всероссийский конгресс фольклористов. Сборник докладов* (*Esimene ülevenemaaline folkloristide kongress. Ettekannete kogumik*). Kaks neist olid ilmunud juba enne esimest kongressi (2005 ja 2006), kolmas ja neljas ilmusid vastavalt 2006. ja 2007. aastal. Kongressil osalejate artikleid avaldati ka ajakirjades *Živaja Starina*, *Narodnoje Tvortšestvo* jne (*Живая старина*, *Народное творчество*).

Niisiis oli teise kongressi korraldamiseks teatav eeskuju olemas. Nelja vahepealse aastaga oli paranenud kõrgkoolide, instituutide ja uurimiskeskuste tehniline baas ning elektronpostist saanud tavapärase sidevahend. Kongressi korraldajate suhtlemine osalejatega oli seetõttu märksa hõlpsam. Korralduskomiteel oli kohaletulnutest parem ülevaade ja kongressi kava tuli muuta minimaalselt.

Ka teisel kongressil osalesid akadeemiliste instituutide, uurimiskeskuste, kõrgkoolide vastavate kateedrite spetsialistid ning Venemaale omaselt loominguliste kollektiivide ja ansamblite juhid ning rahvaharidustöö vallas tegutsevad pedagoogid ja metoodikud.

Kongressist osavõtjaid, neid oli umbes 500, registreeriti Moskvas Riikliku Vene Folkloori Keskuse ruumides, kus osalejad said kongressi mapi koos kutsega ürituse avamisele, programmi ning osalejate nimestiku, kahjuks küll ilma kontaktandmeteta. Kongressile oli kokku tulnud peaaegu kõigist Venemaa piirkondadest. Lisaks neile osales delegaate SRÜ riikidest Valgevenest, Kasahstanist, Aserbaidžaanist; teistest riikidest olid esindatud Ukraina, Poola, Bulgaaria, Serbia, Mongoolia, Leedu, Itaalia, Prantsusmaa, Kanada. Eestist sõitsid kongressile Risto Järv, Anu Korb ja Aado Lintrop Eesti Rahvaluule Arhiivist ning Jonathan Roper Tartu Ülikoolist.

Kongressi avamine, plenaaristungid ja professionaalne kultuuriprogramm leidsid aset Moskva Teadlaste Maja suures saalis. Kongressi tööistungid olid Moskvast umbes 40–50 km kaugusel spordi- ja vabaajakeskuses Jeršova (Ершова), kuhu osalejad toimetati esimese päeva õhtuks. Põhiosa delegaatidest majutati puhkekeskuse kolme korpuse kahekohalistesse tubadesse, moskvalased said Jeršovasse ja õhtul koju tellitud bussidega. Venemaale omaselt ei tulnud kongressil osalejatel tasuda osavõtumaksu ning kokkutulnuid majutati-söödeti kogu teadusfoorumi vältel tasuta.

Kuna kongressi eelarvet vähendati suhteliselt viimasel minutil, tuli toimkonnal millegi arvelt kokku tõmmata. Nii koondati esialgselt nelja-päevaseks planeeritud tööstungid kolmele päevale (2.–4. veebruarini) ning ettekannete hulga tõttu muutus mitme sektsiooni või ümarlause töö äärmiselt keerukaks. Ettekanded toimusid nii hommiku- kui ka õhtupoolikul ning olid jagatud 13 sektsiooni ja 14 ümarlause vahel, lisaks kaks diskusiooniklubi. Samaaegne töö paljudes sektsioonides-ümarlause vahel vajab muidugi hulga ruume ning väiksemad neist olid kahjuks tuubil rahvast täis. Osa kuraatoritest pidid hoolitsema üsna mitme sektsiooni või ümarlause (nt M. Aleksejevski nelja, V. Dobrovolskaja seitsme) töö eest. Mõnes sektsioonis peeti neli-viis istungit, mõnes vaid üks-kaks. Sektsioonidest olid esindatud kompleksne tekstoloogia ja folklooriteooria, teaduselu, folkloor ja etnograafia, folkloor ja kultuur kirjallikus traditsioonis, folkloorikeel, folkloor ja rahvausund, nüüdisfolkloor; käsitleti ka folkloori esitamise ja rahvaliku koreograafiaga seonduvat; folkloori õpetamise probleeme ning Venemaale iseloomulikult kuulus kongressi kavva ka tarbekunsti ja rahvaliku käsitöö õpetamise sektsioon.

Ümarlause toimus üldjuhul üks-kaks istungit. Suurimas (Folkloori säilitamise ja süstematiseerimise probleemid), kus mina oma ettekande pidasin ja üht istungit juhtisin, toimus kolm istungit, igas üheksa ettekannet. Põhiosa kavas väljakuulutatud esinejatest oli ka kohal. Selles ümarlause esitati välitööde ülevaateid ja käsitleti pärimuse kogumisega seotud probleeme (nt G. Sõtšenko tutvustas Novosibirski konservatooriumi kogumiskäike Tõvasse aastatel 1997–2009). Taas kerkis esile vajadus info järele kõigi Venemaal toimuvate välitööde kohta, et vältida olukordi, kus ühes kogukonnas töötab lühikese aja jooksul mitu pärimusekogujate rühma. Põhiosal Venemaa kõrgkoolidest-teadusasutustest on nüüdseks oma folklooriarhiivid, arhiividel pole aga kindlust tuleviku suhtes ega püsirahastust, nende käekäik sõltub tihti-peale asutuse juhi suhtumisest. Samas käsitleti ka pärimusmaterjali väljaandmise seonduvat, nt erinevate registrite ja motiivindeksite koostamist (L. Jefremova tutvustas esimest Ukraina rahvalaulu kataloogi, A. Rafajeva Moskvas muinasjututegelaste sõnastiku koostamist jne). Kuna pole välja töötatud ühtset süsteemi, koostab igaüks indekseid-registreid vastavalt oma teadmistele ja vajadustele ning neid on keeruline ühitada. K. Korepova Nižni Novgorodist aga rõhutas, et probleemiks on väikeste etniliste rühmade folkloori vähene kogumine, nt ei tunta piirkonda sisserännanute traditsiooni. Ta pidas vajalikuks minna üksikväljaannete koostamiselt üle kogu regionaalse kultuuri väljaandmiseni, sest piirkondlikud materjalid on olulised kogu vene folkloristikale. Kolmas selle ümarlause teema oli seotud andmebaaside ja internetilehekülgede probleemidega. Nende koostamisega olid mõned keskused hiljuti alustanud. Kaugemale oldi jõutud Euroopa põhjaosa traditsioonilise kultuuri keskuses Lomonosovi-nimelises Pomorje Riiklikus Ülikoolis (N. Drannikova ettekannet). Seal valmis 2007. aastal internetileheküljest uus versioon, alates 2008. aastast luuakse multimeedia arhiivi. Ekspeditsioonimaterjalide põhjal tehakse filme ja multimeedia väljaandeid. Muljetavaldav oli info Jakuudi Riikliku Ülikooli ja Humanitaarinstituudi füüsikute ja folkloristide ühistööna (ettekanded S. Vassiljevilt ja V. Illarionovilt) ning korrapäraselt rahastatud internetiportaali OLONKHO väljatöötamisest (www.olonkho.info). Idee selle loomiseks tekkis 2000. aastal, 2006. aastal saadi projektile raha. Portaal on planeeritud mitmekeelsena (jakuudi, vene, inglise, hiina,

prantsuse) ning aastatel 2007–2015 peaks arendustöö hõlmama võimalikult kogu materjali: käsikirjad, helisalvestused, fotod-negatiivid, videomaterjali, elektroonilised väljaanded jm. Probleemid infoportaalide ja internetilehekülgede koostamisel on seotud programmide ühildumise ning muidugi vähese arendusrahastusega. Esile kerkisid ka autoriõigustega seonduvad probleemid.

Umbes pooltes ümarlaudades keskenduti eri folkloorižanritele: muinasjutt, eepos, mängud, loitsud-ennustamine, etnobotanika, folkloori lühivormid, itkud; lisaks käsitleti internetifolkloori, folkloori (rahvalaulu) kui distsipliinidevahelise uurimise vahendit, etnoste-vahelisi protsesse. Viimases õnnestus ka minul osaleda. Kahjuks oli siin selgelt liiga palju ettekandeid – tervelt 13 ning eelisseisus seega esimesed. Minule pakkusid enam huvi A. Tsvetkova käsitlus idaslaavi folkloorist Kasahstanis ning T. Smirnova ettekanne Venemaal elavatest sakslastest.

Tutvustati ka erinevate institutsioonide perioodilisi folklooriväljaandeid ning viimastel aastatel ilmunud üksikteoseid. Kui põhiosa Venemaal ilmuvaid teadusajakirju ilmub vaid vene keeles, siis Peterburis välja antava ajakirja *Antropologitšeski Forum* (*Антропологический форум*) kolmest numbrist üks ilmub nüüd inglise keeles.

Õhtuti võisid kongressil osalejad valida filmiprogrammi ja rahvakunstiansamblike kontsertide vahel. Kontserdid (nt Burjaadi folklooriansambel) olid tõesti nauditavad.

Kongress lõppes kokkuvõtetega, suure ürituse organiseerimisega saadi päris hästi hakkama. Probleeme põhjustas vaid osa sektsioonide-ümarlaudade ülekoormatus, väikeste ruumide ülerahvastus, olemasoleva tehnika nappus ja jagamine sektsioonide vahel, mistõttu ettekandjad ei saanud loota kohapealsele tehnilisele abile. Kahjuks jäi sedakorda ära Eesti folkloristide poolt eriti oodatud folkloorialase kirjanduse müük: organisaatoritelt nõutud müügiloa lunastamise eest liiga suurt tasu. Niisiis levitati kaasatoodud väljaandeid (folkloorikeskustele-kõrgkoolidele on selline suurüritus uudiskirjanduse levitamiseks ideaalne koht) sektsioonides-ümarlaudades käestkätte. Ilmunust ülevaadet nii muidugi ei saanud, kuid üht-teist vajaminevast suutsin endale või arhiivi raamatukogule hankida küll. Teise kongressi eel ilmus V. Dobrovolskaja ja A. Kargini koostatud materjalikogumik *От конгресса к конгрессу. Навстречу Второму Всероссийскому конгрессу фольклористов*, ettekanded on kavas taas avaldada. Ühel inimesel ei ole võimalik kuidagi suurüritusest täit ülevaadet saada ning ka nelja inimese osavõtust jäi väheseks, et toimunust tervikpilt saada. Seekordne kongress avardas minu maailmapilti ja võimaldas suhelda paljude huvitavate oma ala hästi tundvate inimestega.

Anu Korb